

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Niemi-Pynttäri, Risto

Title: Michael Pollan: Toinen luonto

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2019

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Niemi-Pynttäri, R. (2019). Michael Pollan: Toinen luonto. Maailmankirjat : käännöskirjallisuuden verkkolehti, 19.10.2019. <http://www.maailmankirjat.ma-pe.net/michael-pollan-toinen-luonto/>

Michael Pollan: Toinen luonto

[AM/31 ADMIN](#)

RISTO NIEMI-PYNTTÄRI (19.10.2019)

Esseisti, ympäristöjournalismin professori Michael Pollan kirjoittaa puutarhasta samoin kuin toiset kirjoittavat villistä luonnosta. Pollanin aiemmin suomennetut teokset käsittelevät teollista ruokakulttuuria, ja hyvinhän ne sopivat yhteen: puutarha ja ruoka. Pollan on loputtoman kiinnostunut ihmisen, luonnon ja ruokakulttuurin yhteispeleistä. Se kukoistaa puutarhassa rikkaammin kuin nykyaikaisessa maanviljelyssä ja ruokamarketeissa.

Pollan kuljettaa tietoisesti suurten amerikkalaisfilosofien luonto-teemaa puutarhaan. Hän siteeraa jatkuvasti suurta Thoreauta, tälle suo oli tuhat kertaa kauniimpi kuin ruusutarha. Hän siteeraa Emersonia, jolle rikkakasvit ”eivät olleet muuta kuin havaintokykymme puutetta”.

Thoreau antoi eläinten ja ötököiden syödä papupeltonsa: luonto ottaa omansa, hän ajatteli. Pollan itse hävittää rikkakasveja kitkemällä sekä biologisin menetelmin. Hän on erittäin kriittinen sekä kemianteollisuutta että rikkaruohoja käyttävää puritanistia kohtaan.

Kasvitarhojen lähihistoria kertoo synkkää tarinaa niistä, jotka vainoavat joka ikistä väärän lajin vihreää, niistä jotka myrkyttävät ja kitkevät suoria rivejään. Nämä kasvitarhat ovat yhtä siistejä kuin varakkaimmat kaupunginosat, niissä jokainen porkkana kasvaa vartioituna ja hoidettuna kuin ”omakotitalo”.

Pollan ei muodosta sattumalta tällaisia metaforia. Hän näkee, kuinka omistaminen ja yksityiselämä kietoutuvat jokaisen pihakasvin ympärille – ja kielikuvatkin ilmaisevat tätä. Tarkkaan ottaen hän ei tukeudu metaforissaan luonnon personifointiin. Suositun Peter Wohlleben tekee sitä aivan tarpeeksi *Puiden salatussa elämässä*.

Pollan ei personifioi, vaan käyttää ikään kuin sosiologisoivia luonto-metaforia. Puutarha-esseistinä hän harrastaa myös hienoista komiikkaa kuten Karel Capek klassisessa *Puutarhurin vuodessa* (1929).

Pollan tarkentaa rikkaruohovihan yhteiskunnallisen kukoistuksen kylmän sodan ajalle. Ei liene sattuma, että 60-luvun alussa myös kemiallinen torjunta oli tuhoavinta. Käänte on kuitenkin jo tapahtunut ja tulevaisuus on parempi. Nämä pienet, ihmisen hoitamat maapalstat, kukoistavat kun ne asetuvat villin luonnon rinnalle, toiseksi luonnoksi. Puutarhat toipuvat ensin ja ehkä myöhemmin suuremmat viljelyalat – avarat pellot.

Suurviljellyt peltoalueet ovat nyt ehkä pahiten totalitaarisen teollisuus- ja kulutuskulttuurin raunioittamia.

Pollan lähtee siis puutarhasta, ja näkee sen ihmisen ja kasvien yhteiselon paikkana. Hänelle puutarha on ainoa näyttämö, missä ihminen voi ylpeänä asettua luonnon rinnalle.

Samalla kuitenkin on tunnistettava puutarhan ja villin luonnon ristiriita. Kuinka saada puutarha puhumaan rucolaa, porkkanaa ja kurkkua – ei juuriheinää.

Kasvitarha on ekologinen tyhjiö – tabula rasa, jonka herkullinen maa vetää rikkakasveja puoleensa. Ne ovat erikoistuneet ekologisiin tyhjiöihin; ne eivät edes menesty muualla kuin putsatuilla palstoilla. Kasvitarha on ”tyhjiö, jota luonto ei pitkään siedä”.

Siellä maaperä on rikkainta ja sitä myllätään useimmin: mihin pehmeämpään, suloisempaan, tervetulleeksi toivottavampaan vuoteeseen lentävä rikkaruohonsiemen voisikaan päästä lepäämään?(54)

Kasvitarhassa viljeltävät lajit houkuttavat tuholaisia. Pelkästään nimi ”tuholaiset” leimaa tietyt hyönteislajit luonteeltaan tuhoaviksi. Se on tietysti havaintokyvyn puutetta. Nimeäminen osaltaan on oikeuttanut silmittömän kemiallisen sodan näitä viholliskuvia vastaan.

Viljelyille hedelmille ja vihanneksille on ominaista, että niissä on hiilihydraatteja, proteiineja ja rasvoja runsaammin kuin useimmissa villeissä kasveissa. Ne pistävät luonnonmaisemassa silmään kuin rikkaat lapset karussa kaupunginosassa. (54)

Pollanin metaforat iskevät tarkasti. Nykyiset puutarhat kertovat hänelle tuloerojen kasvusta, kun varakkaat ja hyvinvoivat asuinalueet rajataan erilleen niistä, joissa vallitsee viidakon laki.

Eräs Pollanin osuvimmista analyyseistä käsittelee ruohonleikkurein hoidettuja nurmikoita. Yhteiskuntakritiikki yhdistyy ekokritiikkiin nimenomaan noilla vihreillä, alinomaan parturoiduilla alueilla. Nurmikko tarjoaa sopivan suurellisen näyttämön oman talon esittelylle: ”Olemme kaikki täällä tontinomistajia, julistaa nurmikko”.

Nurmikoitten määrä pelkästään Yhdysvalloissa on liki 13 miljoonaa hehtaaria, ja niihin uppoaa arviolta 30 miljoonaa dollaria vuodessa. Tällaista numeroitten skaalaa on vaikea ymmärtää konkreettisesti. Siispä Pollan kuvaa asian käyttämällä laajennettua metaforaa. Kuvauksen mallina on pataljoonien liikkeet, tai tulvivat virrat, kun hän kuvaa nurmikoitten vyöryvän itärannikolta länsirannikolle:

Pörröinen vihreä matto aloittaa etukuistiltani, vierii kukkulaa alas ja syöksyy yksikaistaisen tien yli naapurin pihaan... Danburyn alapuolelle päästyään nurmikko – nyt rikkaruohoista puhdistettuna ja pikkutarkasti parturoituna – kiihdyttää tonttirajoista piittaamatta ylös ja alas pitkin esikaupungin kaistoja ... levittäytyy tusinalle golfradalle ja kietoutuu Scarsdalen kalpeansinisten lampien ympärille ... Seuraavaksi peitetään New Jersey, jätetään smagardina hehkuva postimerkki kymmenentuhannen omakotitalon eteen ja taakse... se jatkaa, kieltäytyy pitämästä taukoa ennen kuin on valloittanut Floridan ohuen, hiekkaisen maaperän... enempää uppiniskainen maaperä kuin ilmastokaan ei estä nurmikon marssia Tyynellemerelle... (62).

Taitavasti Pollan pilkkaa myös pöhlöimpiä evolutionisteja. He oikeuttavat nurmikoiden suosion ”savannidyndroomalla”, koska ”DNA:hamme on koodattu mieltymys avoimeen ruohoiseen maisemaan, joka muistuttaa Afrikan savanneja”. Jos näin ajatellaan, niin myös agrobisnekseen autioittamat, laajat, yhdenlajin peltonäkymät kertovat samasta DNA-kaipuusta.

Ruusujen kohtuuton jalostus

Kun kapitalismi tuli ruusuihin 1900-luvulla, se ei ollut pelkkää ruususymboliikkaa, se tapahtui aivan konkreettisesti. Ruusujen tyvessä oleva jalonnuskohta erottaa kukkivan yläluokan ja sen alaluokkaiset juuret, työtä tekevät maalaiset. Ruusujen kulttuurihistoriaa sekä ruusujen luontoa käsitellessään Pollan soveltaa yhteiskuntakritiikkiä erityisesti hybridilajeihin.

Jalonnuskohdan alla on toinen, kovemman lajikkeen perusrunko – ei hybridi vaan raaka lajiruusu jotain sitkeää maalaissukua, joka kestää kovan talven mutta jonka vaatimattomat kukkaset eivät kiinnosta ketään. Arvostettu hybridi ympätään tähän perusrunkoon, joka tekee kaiken kovan työn ruusun puolesta, työstää maaperää, likaa juurensa, jotta kasvi voisi kukkia... ja aitojen aristokraattien tavoin ekstravagantit, upeat kukinnot eivät koskaan tunnu tunnustavan kasvia, joka tukee niitä.. (102).

Kulutusyhteiskunta näkyy kauttaaltaan moderneissa ruusulajikkeissa. Muutos on muutakin kuin se, että maalaismaiset ruusupensaat muuttuivat 1900-luvulla pieniksi puskiksi, jotka sopivat omakotialueiden pihoihin. Ruusut ovat aina edustaneet nautintojen kulutusta, ja se on muuttunut. Pollan itse suosii vanhoja ruusulajikkeita, jotka tuoksuvat huumaavasti ja kukkivat kerran kesässä: ”modernien ruusujen siveisiin nappuihin ja vaatimattomaan tuoksuun verrattuna nämä vanhat ruusut antautuvat vapaasti”(103) ja kukat kuihtuvat. Hän suhtautuu ironisesti nykyisiin koko kesän ajan kukkiviin lajikkeisiin: jatkuvasti kukkivat ruusulajikkeet on luotu vastaamaan kuihtumatonta, tolkutonta kulutusta.

Hybridiruusut eivät ole vain jatkuvan kasvun ja kukoistuksen symboleita – kaikki se on ympätty niiden luontoon. Samalla nämä hybridit ovat aiempaa alttiita taudeille ja hyönteisille, ne tarvitsevat jatkuvaa lannoitusta ja torjunta-aineita.

Pollan käsittelee puutarhaa niin raikkaasta näkökulmasta, että kun hän viimein kiteyttää teesinsä puutarhan ja villin luonnon rinnastamisesta, tulos latistuu koska kaikki on käsitelty jo aiemmin. Sävyiltään hienointa esseetä Pollan kirjoittaa mielestäni syksystä, kun kasvit valmistautuvat talvikauteen – paitsi jotkut kasvitahan tolkuttomat:

Poikkeuksena, ehkä, eräät trooppiset yksivuotiset kasvit, jotka tuntuvat vain kukkivan sitä hullummin mitä lähemmäs pakkaneen tulee... Syyskuussa yksivuotiset kasvit eivät harrasta mitään sitkeiden perennojen sisäänpäin kääntymistä, niiden kun voi nähdä hidastavan, olevan ottamatta riskejä, siirtävän huomionsa kukkimisesta ja lehdistä juuriin ja tärkkelyksen tallentamiseen. Mutta sen sijaan, että ne tilkkisivät kolot talven varalle, säästäisivät jotain, yksivuotiset kasvit heittäytyvät ohenevaan aurinkoon käsivarret avoimina ja estottomina(150).

Michael Pollan: Toinen luonto, Puutarhurin oppivuodet. *Niin&näin*, 2018, Tapani Kilpeläinen ym.

[Teoksen johdanto.](#)

Risto Niemi-Pynttäri on yliopiston lehtori, kirjoittamisen dosentti Jyväskylän yliopistosta